

CENA 10 DIN

LETNA NAROČNINA 250.-
DIN - TEKOCI RACUN
PRI KOMUNALNI BANKI
V LJUBLJANI ŠT. 60-KB-
5-2-367 S POSEBNO OZ-
NAKO: ZA NAŠO SKUP-
NOST.

SKUPNOST

VOJO RAKIČ

Predlogi za dopolnitev plačnega sistema

Za sistem nagrajevanja se je že od nekdaj zanimal najširši krog ljudi, razen tistih, ki se jih neposredno tiče, ali ki ga določajo, tudi vsa naša javnost. To pa je povsem razumljivo, saj ne gre samo za taka vprašanja, s katerimi se rešuje gmotni položaj naših delovnih ljudi, temveč tudi za taka, ki imajo zelo pomembno vlogo pri reševanju najvažnejših problemov našega gospodarstva sploh.

S tem, da že po svoji naravi deluje kot glavni urejevalec vseh odnosov v proizvodnji, sistem nagrajevanja, če je učinkovit, lahko daje zelo pomembno pobudo za razvoj proizvodnje, za ustalitev našega gospodarstva v skladu z novimi odnosi in razdelitvi narodnega dohodka in v zvezi s tem za dvig življenjske ravni. Zato pa posvečamo danes sistemu plač posebno pozornost in iščemo kar najboljšo rešitev teh problemov.

To aktualno delo pri vzpostavljanju plačnega sistema je tolikanj bolj pomembno, ker delovanje sedanjega sistema ni bilo dovolj učinkovito. So še zelo pomembne rezerve, ki bi jih lahko mobilizirali za dvig delovne produktivnosti. Mnogo prej bi lahko spremenili strukturo proizvodnje v tem smislu, da bi dajala več izdelkov za široko potrošnjo, če bi imeli neposredni proizvajalci večje in neposrednejše koristi od dosege takih rezultatov. S tem v zvezi je bilo z raznih strani dosti predlogov o tem, naj bi se plačni sistem postavil na novo podlago, tako da bi se plače bolj neposredno vezale na uspeh gospodarskih organizacij v proizvodnji. Gre za predloge, ki pomenijo pomembne dopolnitve in obdelavo sedanjega sistema.

Ne da bi vnaprej sodili, ali so slabosti in ne-
učinkovitost sedanjega sistema nagrajevanja del-
no ali v celoti posledica sistema samega, ali pa
morda tudi drugih odnosov v našem gospodar-
stvu, pa bi bilo treba konkretno proučiti, pri-
merjati in preveriti razne momente in predloge,

ki se tičejo plačnega sistema in njegovega delo-
vanja. Tu pa gre za zelo zamotane in zelo ob-
čutljive odnose, o katerih ni mogoče vnaprej
soditi. Zvezni izvršni svet je s tem v zvezi poleg
svoje stalne komisije, ki se ukvarja s problemi
delovne produktivnosti in poleg posebnih stalnih
upravnih organov, ki proučujejo delovne pro-
bleme in odnose, plačni sistem in drugo, usta-
novil še posebno komisijo, ki ima nalogo, da
plačni sistem v celoti prouči in predloži najbolj
smotno rešitev, ali pokaže smer, v kateri bi bilo
treba iskati to rešitev. Neodvisno od tega pa tudi
v raznih drugih organih državne uprave in v
raznih gospodarskih združenjih, v Zvezi sindi-
katov, raznih inštitutih in posameznih gospo-
darskih organizacijah proučujejo sistem in
njegovo delovanje v celoti, kakor tudi posamezne
momente, s katerimi bi bilo moč doseči ta ali
drugi pozitivni učinek, ali pa odpraviti delovanje
tistih činiteljev, ki negativno vplivajo ali slabe
vzpodbudnost sistema.

Napačno tolmačenje načrta

Med mnogimi različnimi splošnimi in poseb-
nimi predlogi, ki jih še proučujejo, se v zadnjem
času po časnikih in tudi v javnosti posebno dosti
govori o enem izmed teh predlogov, ki je na-
letel na različne odmeve. Gre za načrt zakona
o davkih na plače, ki ga je izdelal aparat zvezne
uprave in ki so ga potem, ko je bil njegov načrt
kot posebna celota končan, dobili na vpogled
sindikati, zbornice in nekateri drugi družbeni
organi ter ustanove. Šlo je v prvi vrsti za prve
informacije in pa za to, da bi ti organi in usta-
nove povedali svoje mnenje o načrtu. Načrt ni
bil tako pripravljen, da bi lahko služil kot pod-
laga za široko diskusijo. Čeprav sicer v načelu
ne more biti nihče proti takemu pretresanju
vprašanj v najširši javnosti, vendar se je v tem
primeru zgodilo, da časniki niso dali popolnih
obvestil o tem predlogu. Sodeč po nekaterih

poročilih, je bilo nekaj primerov nerazumevanja
tudi v okviru diskusij, ki so dobile širši obseg,
kakor se je računalo takrat, ko so ta načrt poslali
omenjenim organom in ustanovam v pretres.

Moralo bi biti že vnaprej jasno, da gre tu za
proučevanje enega izmed ukrepov, ki bi v skladu
z drugimi ukrepi lahko prispeval h konkretiza-
ciji naše ekonomske politike in ki je poleg dru-
gega usmerjen tudi k dvigu življenjske ravni.
Nekateri pa so tako reagirali, kakor da gre za
ukrep, ki naj privede do znižanja stvarnega za-
služka, zlasti v primeru presežanja norm, ali
kakor da gre za dvigovanje cen in s tem v zvezi za
znižanje realnih plač.

Čeprav tisti organi, od katerih je odvisen
sprejem tega predloga, še niso v zvezi s tem na-
črtom zavzeli določnejšega stališča, niti niso spre-
jeli kakršnekoli odločbe, pa je treba prav zaradi
publicitete, ki jo je dobil in važnosti vprašanja,
ki ga načrt vsebuje ob tej priložnosti opozoriti
na motive in vsebino tega posebnega predloga,
na njegovo zvezo z drugimi ukrepi, o katerih
vzporedno razpravljajo. To bo pripomoglo k
temu, da bo tudi diskusija o drugih podobnih
predlogih bolj koristna, ne glede na to, kdaj bodo
in če sploh bodo ti predlogi uresničeni.

Ne gre za nikakršno znižanje plač

Predvsem je treba poudariti, da tu ne gre za
nikakršen ukrep, ki bi imel namen znižati dejan-
ske ali realne plače. Nasprotno, gre za povsem
druge momente, za to, da bi sistem nagrajevanja
postal bolj vzpodbuden in da bi bolj prispeval
k rešitvi zgoraj omenjenih glavnih problemov
našega gospodarstva in torej tudi k dvigu
življenjske ravni. Gre samo za uvedbo nove
oblike sistema razdelitve narodnega dohodka, ki
naj bi imela omenjeni učinek, nikakor pa ne za
spremembo dejanskih odnosov razdelitve na
škodo življenjske ravni.

Stvar je namreč v tem, da te plače, kakršne
so danes, ne odražajo realnega deleža živega dela
v stroških proizvodnje in s tem v zvezi seveda
tudi izdatek za plače ne more imeti večjega po-
mena za ekonomijo v podjetju. Po gospodarsko
povedano, stroški dela se izražajo v lastni ceni
proizvoda nerealno, kar dela napačen vsak račun
o ekonomičnosti določenega načina proizvodnje,
ali o rentabilnosti določene vrste proizvodnje.
Posebno pa se to odraža na gospodarjenju z živim
delom ali na učinkovitejšem izkoriščanju sodob-
ne tehnike za dvig delovne storilnost. S tako
tehniko pa naše gospodarske organizacije pogosto
že razpolagajo. Gre za dejstvo, da so cene mno-
gih proizvodov in uslug, ki spadajo v delavčevo
potrošnjo, iz raznih vzrokov manjše kakor pa
znaša dejanska vrednost teh proizvodov in
uslug (stanovanja, kruha in podobno), in da te
razlike padajo v breme skupnosti, ali ne spadajo
v plače. Zaradi tega se dostikrat zdi, da je »bolj

(Nadaljeva na 2. strani)

Koksarna
„Boris Kidrič“
v Lukavcu

(Nadaljevanje s 1. strani)

rentabilno» uporabljati živo delo kakor pa stroj, ki kaže, da je v primerjavi z nizkimi plačami delavcev predrag. Tega odnosa ni mogoče v kratkem času spremeniti, ne da bi to povzročilo vrsto motenj, ki bi skupnosti povzročile več škode, kakor pa bi mogle dati koristi take spremembe. Po drugi strani pa je povečanje plač odvisno od dviga delovne produktivnosti, le-ta pa je spet omejena z realnimi možnostmi, tako minimalno nizke plače pa jo celo zavirajo.

Zategadelj so menili, da bi tako minimalno povečanje (ne zmanjšanje!) plač, ne glede na to, ali je in koliko je možno tudi realno povečanje, lahko vsaj deloma prispevalo k odstranitvi teh slabosti v naših odnosih. V kolikor bi bilo to povečanje samo nominalno, se ne bi smelo spremeniti v efektivno kupno moč in tako privedi do skoka cen in motenj v gospodarstvu in celo do znižanja, čeprav začasnega, življenjske ravni. Zato bi se našla rešitev v obliki davkov, s katerimi bi se znova odvzel vsaj del tistega, kar bi bilo dano iznad možnosti dejanskega dviga življenjskega standarda na breme dobička, ki je, prav tako kakor davek, družbeni ne pa osebni dohodek. Šlo je potemtakem samo za preobrazbo ene oblike družbenih sredstev v drugo. S to preobrazbo pa je bilo treba vsaj deloma rešiti določeni aktualni problem proizvodnje.

Po eni strani so obstajale nominalno nizke plače, po drugi pa so bile velike razlike med maso in gibanjem dobička gospodarskih organizacij. S tem v zvezi je bil delež plač v dobičku malenkosten in nezadosten, čeprav bi ravno razmerje med plačami in dobičkom moralo dajati članom kolektivov gospodarskih organizacij pobudo za razvijanje proizvodnje, za bolj ekonomično poslovanje, ali za dvig delovne produktivnosti in podobno. Progresivni davek bi omogočil občutnejšo večjo udeležbo plač v dobičku, s tem bi postal sistem bolj vzpodbujajoč. Prevelike razlike med dohodki, do katerih bi lahko prišlo zaradi ostrega gibanja dobička v nezadostno ustaljenem gospodarstvu, bi vsekakor lahko preprečili. To bi prav tako omogočilo tudi širše izvajanje premijskega sistema, ki se je tudi dosedaj pokazal kot učinkovit instrument za razvijanje proizvodnje, ekonomičnosti poslovanja in podobno.

Elastičnejše določanje tarifnih postavk

Taka nova oblika razdelitve naj bi omogočila tudi osvoboditev tarifnih postavk iz njihove sedanje zakovanosti v tako imenovane obračunske plače iz prejšnjega plačnega sistema, tako da bi jih bilo mogoče bolj svobodno postavljati. V zvezi s tem in v zvezi z realnim povečanjem zaslužka, do česar bo moralo nujno in neodvisno od tega priti, bo omogočeno, da bo bolj kvalificirano delo dobilo tudi pravilnejšo nagrado, ki bo ustrezalo večji produktivnosti. Tudi to je bila ena opaženih slabosti dosedanjih odnosov. S tem v zvezi posebej proučujejo možnost tako imenovanega svobodnejšega določanja tarifnih postavk brez administrativnega poseganja in podobno. Konkretno razpravljajo o raznih metodah objektivne ocenitve delovnih mest in o drugih metodah, ki naj bi omogočile, da bi tarifne postavke določali na novi podlagi. V takih svobodnejših pogojih formiranja tako skupnega plačnega sklada, kakor tudi individualnih plač, bi bil davek lahko tisto sredstvo, s katerim bi se odnosi na tem področju lahko učinkovito prilagodili dejanskim možnostim.

Ta davek bi končno lahko kot posebna oblika družbenih sredstev v obliki dohodka proračuna zamenjal udeležbo proračuna pri dobičku. Tako bi proračun, kot vir za finansiranje skupne družbene potrošnje na določenem področju, dobil naravnejši vir svojih dohodkov, kakor pa ga ima danes, ko sodeluje pri dobičku gospodarskih organizacij. Ta dobiček pa ima svoje posebne zakone formiranja, ki niso odvisni od stanja in gibanja potreb, ki jih finansira proračun.

Preden bi tak ukrep dobil svojo končno oceno in preden bi morebiti sklepali o njegovem izvajanju, bi bilo treba vsekakor proučiti tudi objektivne možnosti za realno povečanje plač ter hkrati odločiti tudi glede drugih vprašanj, ki so v zvezi s tem ukrepom o svobodnejšem postavljanju tarifnih postavk, o večji udeležbi plač pri dobičku in podobno. Treba je namreč upoštevati, da bi v zvezi z izvajanjem tega ukrepa, ne glede na to, koliko je sam po sebi pravilen, lahko prišlo do določenih premikov dejanskih odnosov. Zato pa je treba v zvezi s tem proučiti tudi vse druge ukrepe, ki prihajajo v poštev za rešitev vprašanj, ki zadevajo ta predlog. Sele na podlagi vseh teh

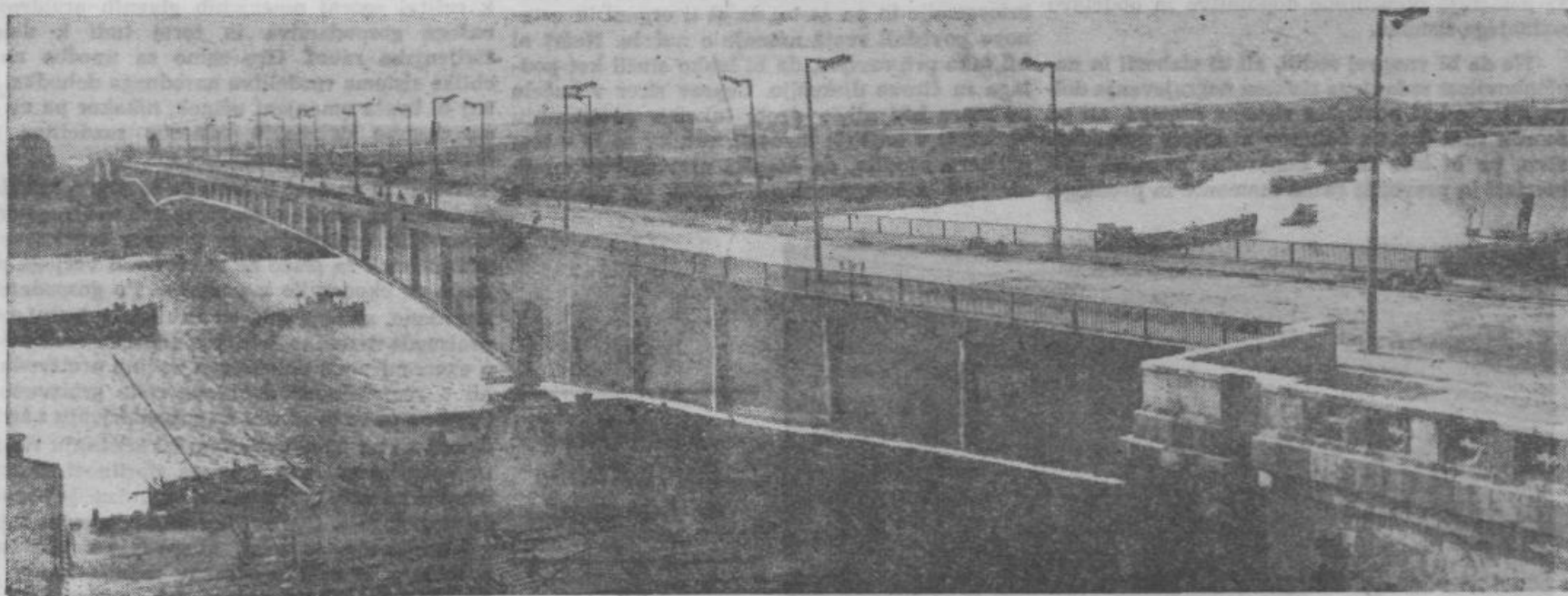
proučevanj je mogoče popolnoma spoznati smotrnost tega predloga, kakor tudi videti, kako daleč lahko gredo svobodni odnosi pri formiranju plač in podobno. V času pa, ko so razni organi dobili predlog, da bi povedali o njem svoje mnenje, ta proučevanja še niso bila končana. Načrt je zaradi celotnosti koncepcije računal tudi z zagotovitvijo sedanjih dejanskih ali realnih plač, ne glede na to, kakšno usodo bi doživeli drugi ukrepi. Čeprav so o tem razpravljali, pa predloženi načrt ne predvideva možnosti, da bi se preseganje norm plačalo tako, da ne bi mogel progresivni davek vplivati na povečani zaslužek, kar bi bilo mogoče doseči s preprostim mehanizmom. Vendar so menili, da ni treba vztrajati na teh momentih, predvsem zaradi tega ne, ker so računali z uvedbo te oblike razdelitve dohodka obenem z realnim povečanjem plač.

Proučevanje sistema v celoti

Ne glede na vse te momente pa je že vnaprej jasno, da ne bi mogel biti v sedanjih pogojih sprejemljiv noben ukrep, ki bi utegnil spraviti v nevarnost sedanji standard. Pod to predpostavko gotovo ne bi vztrajali pri tem predlogu tudi tisti, ki so ga izdelali. Torej ni bilo v zvezi s tem predlogom nobenega vzroka za bojazen glede sedanjega standarda. Nasprotno, v prihodnje lahko pričakujemo pri obdelavi našega sistema samo take ukrepe, ki bodo privedli do povečanja standarda.

Torej je šlo tudi v tem primeru samo za proučevanje enega iz vrste konkretnih ukrepov, ki pridejo v poštev kot rešitev aktualnih problemov našega gospodarstva ali sistema nagrajevanja. Ta ukrep ni torej niti edini, niti najpomembnejši. Kakor smo že dejali, ta proučevanja obsegajo tudi proučevanje sistema nagrajevanja v celoti, proučevanje predlogov za formiranje plač iz dohodka ali na podlagi dosežene proizvodnje, proučevanje svobodnejšega načina postavljanja tarifnih postavk, plačnega sistema, zlasti pa premiranja v breme lastne cene itd. To delo se bo še nadaljevalo, zato je še prezgodaj govoriti o končnih odločbah. Seveda pa je splošno zanimanje za sistem nagrajevanja koristno in so bile dobrodošle vse sugestije in predlogi, ki lahko prispevajo k rešitvi teh važnih problemov našega gospodarskega življenja.

Novi most čez Savo v Beogradu je bil izročen prometu

Novi most čez Savo v Beogradu je bil dan v promet. Jekleno konstrukcijo mosta sta izdelali podjetji »Dragoslav Djordjević-Goš« in »Djuro Djaković«, del pa tudi nemška firma »MAN«. Podjetje »Mostogradnja« je opravila montažna dela. Konstrukcija je težka približno 4 tisoč ton, razpon med stebrom, t. j. lok nad Savo je dolg 261 metrov. Cestišče je široko 12 metrov, tratoarja ob straneh pa po 3 metre. Gradnja mostu je trajala 37 mesecev in 23 dni. Cena objekta je dve milijardi in 600 milijonov din. To je največji most te vrste na svetu.

S tem mostom ima Beograd večje možnosti za razširitev mesta preko Save, hkrati pa je sedaj boljše povezan z zahodnimi deli naše države. Za sedaj bo novi most namenjene le potniškemu prometu, medtem ko bo stari služil tovornemu.